

CYNGOR BWRDEISTREF SIROL RHONDDA CYNON TAF

GRŴP LLYWIO'R CABINET AR FATERION Y GYMRAEG

22 EBRILL 2021

ADRODDIAD CYDYMFFURFIO Â SAFONAU'R GYMRAEG - I'W GYFLWYNO I GOMISIYNYDD Y GYMRAEG 2020 – 2021

ADRODDIAD CYFARWYDDWR MATERION IECHYD A DIOGELWCH Y CYHOEDD, A GWASANAETHAU CYMUNED MEWN TRAFODAETH GYDA DEILIAD Y PORTFFOLIO PERTHNASOL, Y CYNG. GERAINT HOPKINS

AWDURON: Wendy Edwards, Pennaeth Addysg yn y Gymuned (01443 425512)
Steffan Gealy, Rheolwr Gwasanaethau Cymraeg (01443 570002)

1. DIBEN YR ADRODDIAD

- 1.1 Diben yr adroddiad yw cyflwyno copi o Adroddiad Cydymffurfio â Safonau'r Gymraeg 2020 - 2021 i Grŵp Llywio'r Cabinet ar faterion y Gymraeg.

2. ARGYMHELLION

Dyma'r argymhellion i aelodau Grŵp Llywio'r Cabinet ar faterion y Gymraeg:

- 2.1 Nodi cynnwys yr adroddiad;
- 2.2 Cymeradwyo'r adroddiad i'w gyhoeddi ar wefan Cyngor Bwrdeistref Sirol Rhondda Cynon Taf a chymeradwyo'r gwaith o sicrhau ei fod ar gael ym mhob un o swyddfeydd yr awdurdod sydd ar agor i'r cyhoedd erbyn 30 Mehefin 2021 fan bellaf, fel bod modd i'r cyhoedd ei weld;
- 2.3 Cymeradwyo'r trefniadau ar gyfer hyrwyddo'r ffaith bod yr adroddiad blynyddol wedi cael ei gyhoeddi.

3. RHESYMAU DROS YR ARGYMHELLION

- 3.1 Mae'n ofynnol i'r Cyngor, o dan safon 158, 164 a 170 ei Hysbysiad Cydymffurfio a gafodd ei gyhoeddi o dan Adran 44 Mesur y Gymraeg (Cymru) 2011, i baratoi adroddiad ("adroddiad blynyddol") mewn

perthynas â phob blwyddyn ariannol, sy'n amlinellu'r ffordd mae'r Cyngor wedi cydymffurfio â'r canlynol:

- y Safonau Darparu Gwasanaethau roedd y Cyngor o dan ddyletswydd i gydymffurfio â nhw yn ystod y flwyddyn dan sylw;
- y Safonau Llundio Polisiâu roedd y Cyngor o dan ddyletswydd i gydymffurfio â nhw yn ystod y flwyddyn dan sylw;
- y Safonau Gweithredol roedd y Cyngor o dan ddyletswydd i gydymffurfio â nhw yn ystod y flwyddyn dan sylw.

4. CEFNDIR

- 4.1 Derbyniodd Cyngor Rhondda Cynon Taf ei Hysbysiad Cydymffurfio terfynol gan Gomisiynydd y Gymraeg ar 30 Medi 2015. Roedd yr Hysbysiad yn ymdrin â'r ddyletswydd sydd ar y Cyngor i fodloni 171 o Safonau sy'n ymwneud â'r Gymraeg a gafodd eu cyflwyno gan Lywodraeth Cymru o dan Fesur y Gymraeg (Cymru) 2011.
- 4.2 Cafodd cais i herio 14 o'r Safonau ei gyflwyno i'r Comisiynydd ar 29 Mawrth 2016. Arweiniodd hyn at y dyddiad gosod ar gyfer cyflawni agweddau o'r 3 safon (52, 58 a 64¹) ei ohirio tan 31^{ain} Mawrth 2018.
- 4.3 Mae'r adroddiad yn Atodiad 1 yn cwmpasu'r bumed flwyddyn lawn o weithredu'r safonau - o 1 Ebrill 2020 i 31 Mawrth 2021. Rhaid i'r Cyngor gyhoeddi'r adroddiad ar ei wefan, rhaid iddo fod ar gael ym mhob un o swyddfeydd yr awdurdod sydd ar agor i'r cyhoedd erbyn 30 Mehefin 2021, fan bellaf.
- 4.4 Mae'r Cyngor o dan ddyletswydd statudol i roi cyhoeddusrwydd i'r ffaith ei fod wedi cyhoeddi adroddiad blynyddol.
- 4.5. Yn ogystal â chydymffurfio â'r Safonau uchod yn 3.1, rhaid i'r adroddiad blynyddol gynnwys y canlynol:

¹ Safon 52 - doedd dim gofyn i gydymffurfio'n llawn mewn perthynas â gwefannau ac eithrio'r wefan corfforaethol tan 31/3/2018.

Safon 58 - cafodd y gofyn i gydymffurfio'n llawn mewn perthynas â chyfryngau cymdeithasol ac eithrio prif gyfrif y Cyngor ei symud i 31/3/2018.

Safon 64 - cafodd ardaloedd a ddiffinnir fel 'gwasanaeth derbynfa' (er enghraifft, Llyfrgelloedd,

Canolfannau Hamdden ac ati) ac eithrio prif gwasanethau derbynfa'r Cyngor ei symud i 31/8/18.

- nifer y cwynion a gafodd eu derbyn yn ystod y flwyddyn sy'n ymwneud â chydymffurfiaeth y Cyngor â'r canlynol: (i) darparu gwasanaethau (ii) llunio polisïau (iii) safonau gweithredu yr oedd o dan ddyletswydd i gydymffurfio â nhw;
- nifer y staff sy'n meddu ar sgiliau Cymraeg ar ddiwedd y flwyddyn dan sylw;
- nifer yr aelodau o staff a gymerodd ran yn y cyrsiau hyfforddiant Cymraeg a gafodd eu cynnig yn ystod y flwyddyn dan sylw;
- canran yr aelodau o staff a gymerodd ran mewn cyrsiau hyfforddiant Cymraeg a gafodd eu cynnig yn ystod y flwyddyn dan sylw;
- nifer y swyddi newydd a gwag a gafodd eu hysbysebu gan y Cyngor yn ystod y flwyddyn lle - (i) roedd sgiliau Cymraeg yn hanfodol, (ii) roedd hi'n ofynnol dysgu sgiliau Cymraeg ar ôl dechrau yn y swydd, (iii) roedd sgiliau Cymraeg yn ddymunol, neu (iv) doedd dim angen sgiliau Cymraeg yn ystod y flwyddyn dan sylw.

5. Y SEFYLLFA BRESENNOL

- 5.1 Mae'r Adroddiad Monitro Blynyddol yn Atodiad 1 yn amlinellu gwaith y Cyngor dros y flwyddyn ddiwethaf o ran cydymffurfio â gofynion safonau'r Gymraeg. Dros y blynyddoedd, mae'r camau mae meysydd gwasanaeth wedi'u cymryd o ran cydymffurfio wedi cael eu cofnodi mewn Hunanwerthusiadau i'w cyhoeddi yn atodiad i'r adroddiad yma. Ond oherwydd pandemig Covid-19, penderfynwyd atal Hunanwerthusiadau ar gyfer 2020 - 2021 er mwyn galluogi gwasanaethau ganolbwyntio'n llwyr ar gynnal gwasanaethau yng nghydestun effeithiau'r pandemig.
- 5.2 Ar ben hynny, oedodd y Comisiynydd Iaith ei ymchwiliadau i ddiffyg cydymffurfio rhwng 1^{af} Ebrill 2020 a'r 1^{af} Awst 2020 yn gydnabyddiaeth o'r camau roedd rhaid i gyrff y sector cyhoeddus eu rhoi ar waith yng ngoleuni'r pandemig.
- 5.2 Er gwaethaf yr holl gythrwfl mae'r pandemig wedi'i achosi, bu llwyddiannau nodedig o ran cydymffurfio â'r safonau a rhaid llongyfarch meysydd gwasanaeth am eu hymdrechion parhaus yn ystod yr argyfwng. Dyma rai o'r prosiectau sy'n werth eu nodi:
- Ein hymgyrch Dysgu Cymraeg yn hyrwyddo dosbarthiadau Cymraeg yn fewnol a thrwy bartneriaid allanol.
 - Trefnu a darparu hyfforddiant Cymraeg i 212 aelod o staff (diwedd Mawrth 2021) ar bob lefel trwy ein Tiwtor Cymraeg mewnol.

- Cyflwyno e-fodiwl gorfodol ar gyfer pob dechreuwr newydd sy'n cyflwyno'r safonau a'u goblygiadau i staff mewn ffordd fwy rhyngweithiol gan ddefnyddio ffeithluniau ac animeiddio.
- Comisiynu artistiaid lleol, mewn cydweithrediad â Gwasanaeth Celfyddydau RhCT, i gynhyrchu Cân Dydd Gŵyl Dewi i bob Ysgol RhCT ei dysgu yn ystod 2021-2022.
- Cyflwyniadau ym mhob sesiwn sefydlu gorfforaethol - gan dynnu sylw at bwysigrwydd y Gymraeg yn y Cyngor.
- Cyflwyno system 'Mail-tips' er mwyn hyrwyddo mwy o Gymraeg ysgrifenedig rhwng swyddogion y Cyngor.
- Cyflwyno'r rhestr o Enwau Lleoedd safonol sy'n berthnasol i Ronda Cynon Taf i Uwch Swyddogion y Cyngor a holl staff y Cyngor.
- Prif-ffrydio'r Gymraeg yn nhrefniadau gwaith beunyddiol ar draws y sefydliad cyfan, h.y. fideos gwasanaeth-benodol, e.e. fideos teithiau tywys, fideos Inspire2work, fideos hamdden a ffitrwydd, a chyflwyniadau a fideos PowerPoint ar ran Gwasanaethau'r Blynnyddoedd Cynnar i sicrhau rhyngweithio a chefnogaeth barhaus i rieni a phlant ifanc.
- Cyflwyno darpariaeth cyfieithu ar y pryd ar-lein, trwy Zoom. Cymerodd y Cyngor gamau gweithredu ar unwaith i sicrhau darpariaeth cyfieithu ar y pryd ar gyfer Cynghorwyr erbyn Gorffennaf 2020. Cafodd hyn ei groesawu'n fawr.
- Yn ogystal â'r uchod, mae darpariaeth cyfieithu ar yr un pryd wedi bod ar gael yn hwylus i bob maes gwasanaeth er mwyn sicrhau cydymffurfio'n llawn â Safonau. Mae sesiynau ymgynghori corfforaethol ar-lein a chyfweliadau penodi wedi'u cynnal yn llwyddiannus trwy gydol y cyfnod hwn.
- Cefnogaeth i Eisteddfod y Rhondda, Eisteddfod newydd dan arweiniad gwirfoddolwyr a sefydlwyd yn ystod y pandemig ac a gynhaliwyd ar-lein.
- Cynna ffair swyddi rhithwir ledled y Sir, gan ddefnyddio meddalwedd arbennig a oedd yn prif ffrydio'r Gymraeg wrth ddarparu gwasanaethau.
- Cydlynu, yn fewnol a chyda rhanddeiliaid allanol, llyfryn Bod yn Ddwyieithog newydd sy'n hyrwyddo addysg Gymraeg.
- Hyrwyddwyd Diwrnod Shwmae, Dydd Gŵyl Dewi a Diwrnod Hawliau'r Gymraeg yn rhan o ymgyrchoedd ymwybyddiaeth o'r Gymraeg.

- Cwblhau 3 archwiliad, gan ganolbwyntio ar Gyfryngau Cymdeithasol, Gwefannau a Recriwtio.
- Mae'r holl arwyddion swyddogol a ffurflenni ar-lein sy'n gysylltiedig â'r pandemig yn cydymffurfio'n llawn â'r safonau.
- Cyflwyniadau yn Ffair Gyrfaedd Gyrfa Cymru i dynnu sylw at bwysigrwydd sgiliau Cymraeg i'r Cyngor RhCT.
- Mae'r Cyngor yn parhau i gynnig cymorth o ran cydymffurfio i Wasanaeth Addysg ar y Cyd Consortiwm Canolbarth y De yn ogystal â llawer o sefydliadau eraill os mai'r Cyngor yw'r awdurdod arweiniol - megis Gwasanaeth Datblygu Gweithlu Gofal Cymdeithasol Cwm Taf, Consortiwm Comisiynu Plant Cymru, Gwasanaeth Seicoleg Addysg ar y Cyd, Ysgolion. Gwasanaeth AD, Cynllun Cadw'n Iach yn y Gwaith.

5.2 Er gwaethaf y cynnydd da mae'r Cyngor wedi'i wneud, rydyn ni'n dal i wynebu heriau wrth geisio sicrhau cydymffurfiaeth llawn. Ymhlith y meysydd penodol sy'n parhau i fod yn heriol mae'r canlynol:

- Yr angen parhaus i gynyddu nifer y staff sy'n siarad Cymraeg;
- Monitro elfennau partneriaeth y Strategaeth 5 Mlynedd;
- Ymateb i'r galw parhaus am gyfieithu ar yr un pryd;
- Y gallu i ymateb i'r galw parhaus am wasanaethau cyfieithu a natur y gwaith sy'n ofynnol gan feysydd gwasanaeth - e.e. gwaith sy'n gysylltiedig â'r cyfryngau cymdeithasol sy'n mynnu sylw ar unwaith;
- Ymateb i'r angen cynyddol i gynghori ar gynigion polisi yng ngoleuni canllawiau Comisiynydd y Gymraeg a gyhoeddwyd ym fis Tachwedd 2020;
- Prif ffrydio'r Fframwaith Polisi Strategol Mwy na Geiriau i ddarpariaeth Gwasanaethau Cymdeithasol;
- Heriau ynghylch argaeledd a chaffael systemau technoleg gwybodaeth Cymraeg;
- Hyfforddiant ac ymwybyddiaeth barhaus ynghylch y safonau.

5.3 Mae safon 37, a safonau 83 i 93 yn arbennig o heriol gan fod angen adnoddau sylweddol arnynt. Amlinellir y safonau hyn yn Atodiad 2.

5.4 Hyd yn oed yn wyneb rhai o'r heriau a nodwyd yn 5.2 ar ben heriau argyfwng Covid-19, mae adborth gan y Comisiynydd Cymraeg yn ystod

y cyfarfod blynyddol yn parhau i fod yn gadarnhaol iawn o ran y cynnydd yn Rhondda Cynon Taf.

6. GOBLYGIADAU O RAN CYDRADDOLDEB AC AMRYWIAETH

Does dim angen Asesiad o'r Effaith ar Gydraddoldeb.

7. YMGYNGHORIAD

Doedd cynnal proses ymgynghori ddim yn ofynnol ar gyfer yr adroddiad yma, er i'r holl feysydd gwasanaeth gyfrannu data at yr adroddiad drwy eu prosesau hunanwerthuso.

8. GOBLYGIAD(AU) ARIANNOL

Does dim goblygiadau ariannol yn gysylltiedig â'r adroddiad yma. Serch hynny, mae'n bosibl bydd costau ac adnoddau i'w pennu mewn perthynas â gweithredu unrhyw argymhellion gan Gomisiynydd y Gymraeg yn ogystal â pharhau i weithredu'r 171 o Safonau. Gallai peidio â chydymffurfio â Safon olygu cosbau ariannol o hyd at £5,000.

9. GOBLYGIAD(AU) CYFREITHIOL NEU DDEDDFWRIAETH BERTHNASOL

Mesur y Gymraeg (Cymru) 2011 a Safonau Statudol y Gymraeg 2015 sy'n rheoleiddio maes y gwaith yma.

10. CYSYLLTIADAU Â BLAENORIAETHAU CORFFORAETHOL A CHENEDLAETHOL YNGHYD Â'R DDEDDF LLESIANT CENEDLAETHAU'R DYFODOL.

10.1 Mae'r Gymraeg yn thema drawstoriadol yn y Cynllun Corfforaethol ac yn effeithio ar yr holl flaenoriaethau corfforaethol gan fod angen i'r Cyngor gydymffurfio â'r Hysbysiad Cydymffurfio diwygiedig a gafodd ei gyhoeddi gan Gomisiynydd y Gymraeg ym mis Medi 2016.

10.2 Mae'r Adroddiad Cydymffurfio yn amlinellu gwaith y Cyngor o ran cydymffurfio â safonau statudol o ran y Gymraeg a fydd yn cyfrannu at nod tymor hir Llywodraeth Cymru o gyrraedd miliwn o siaradwyr Cymraeg erbyn 2050. Mae'r gwaith i gyflawni'r safonau hyn yn golygu cydweithio gyda phartneriaid a thrigolion i hwyluso ystod eang o gyfleoedd ar gyfer defnyddio'r Gymraeg mewn cymunedau ledled y sir. Bydd cyflawni'r safonau yn atal cwynion gan drigolion sy'n methu â manteisio ar wasanaethau o du'r Cyngor yn y Gymraeg.

10.3 Mae cynnwys yr adroddiad yn perthyn yn uniongyrchol i Nod 7 o'r Ddeddf Llesiant a Chenedlaethau'r Dyfodol - Cymru â diwylliant bywiog lle mae'r Gymraeg yn ffynnu. Bydd cydymffurfio â'r Safonau'n gefn i normaleiddio'r Gymraeg a sicrhau na ddylai'r Gymraeg gael ei thrin yn llai ffafriol na'r Saesneg. Bydd hyn hefyd yn cyfrannu at greu Cymru sy'n fwy cyfartal trwy ddarparu cyfleoedd i siaradwyr Cymraeg ddefnyddio gwasanaethau'r Cyngor trwy gyfrwng y Gymraeg, os ydyn nhw'n dymuno.

11. CASGLIAD

11.1 Dyma'r chweched adroddiad monitro blynyddol sydd wedi'i gyhoeddi gan y Cyngor sy'n nodi sut mae wedi cydymffurfio â'r Safonau statudol y mae dyletswydd arno i gydymffurfio â nhw o dan Fesur y Gymraeg (Cymru) 2011. Mae'r adroddiad yn amlinellu'r cynnydd da yn y Cyngor wrth ymgorffori trefniadau ar gyfer darparu gwasanaethau trwy gyfrwng Cymraeg.

11.2 Cydnabyddir bod angen gwneud rhagor o waith, yn enwedig o ystyried goblygiadau'r safonau 37¹ a 83>93², sy'n heriol. Serch hynny, mae'r Cyngor yn hyderus bod y systemau a ddatblygwyd i fonitro cydymffurfiad yn gadarn a bod cymorth ar gael i feysydd gwasanaeth wella eu perfformiad ymhellach lle bo angen.

Gwybodaeth Arall:

Pwyllgor Craffu Perthnasol:

Trosolwg a Chraffu / Grŵp Llywio'r Cabinet ar faterion y Gymraeg

Swyddog Cyswllt - Wendy Edwards, Cyfarwyddwr Gwasanaethau yn y Gymuned

Steffan Gealy, Rheolwr Gwasanaethau Cymraeg